

MAROSSY ÉVA¹
CSALÁD ÉS ISKOLA
A CSALÁDDAL VALÓ KOMMUNIKÁCIÓ SZEREPE
A ZENEOKTATÁSBAN

„Az iskola valahol a család folytatása”
Vekerdy Tamás

Időutazás

A 19. században jelentős változások történtek a társadalomban. A század második felében a technikai forradalom és az ipari fejlődés következtében megteremtődtek a társadalmi, gazdasági és tudománybeli feltételei annak, hogy egy gyermeket középpontba helyező gyakorlatot tegyen lehetővé. Kibontakozott a társadalmi reformra orientált nemzetközi mozgalom, a reformpedagógia, amely a 20. század első évtizedeiben élte fénykorát, és jelenleg is él, fejlődik. Orvosok, pszichológusok, pedagógusok kezdték kutatni a gyermekre jellemző sajátosságokat és a modern pedagógiát a gyermek igényeire építeni. [1]

Az ipar, az orvostudomány és az egészségvédelem fejlődése következtében megváltozott a nők szerepe a társadalomban és a családban is. A magasabb életszínvonal lehetővé tette a nők munkáját, hiszen száz évvel ezelőtt még a háztartás, a szülés, a gyermeknevelés és a család összetartása volt a feladatuk. A későbbi években a nők iskolázottsága, munkavállalása és anyagi függetlensége megváltoztatta a társadalom elvárásait, ennek megfelelően változtak meg a nők személyiségének jellemzői is. [2]



¹ Tanulmányok: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, Miskolc (1995) zenetanár, zongora; Eötvös Lóránd Tudományegyetem, PPK (2005) pedagógus szakvizsga, zenei munkaképesség-gondozás; Miskolci Egyetem, BBZI (2015) zongoratanár mesterfokozat 1992-től 2021-ig a kazincbarcikai Kodály Zoltán AMI tanára. Jelenleg a hátrányos helyzetű gyerekeket segíti a zenével Kazincbarcikán.

Az ipari fejlődés mellett, ha nem is olyan tempóban, fejlődtek a szociológiai tudományok, a pszichológia, a pedagógia, és a gyermek élettani és fejlődéséhez szükséges tényezőkről is több ismerete lett a társadalomnak. Ezáltal a szülő és gyermek kapcsolata és kommunikációja is változott. A társadalmi átalakulás következtében a családtagokkal töltött idő mennyiségileg és minőségileg is változott. Ekkor még a család el tudta látni a feladatát, elég idő jutott a gyerekekre, ezért nem voltak viselkedési problémák. Az iskola feladata a szaktárgyi tudás átadása, az oktatás volt. Ezt szintén el tudta látni, mert a gyerekek fegyelmezettebbek voltak.

Az iskola feladatai régen és ma

Az utóbbi években a fizikai és technikai irány robbanásszerű fejlődése jelentős változásokat generált a társadalomban, az oktatásban és a családi életben. Az iskola oktatói funkciója differenciálódott, az átadandó ismeretanyag a sokszorososa lett az eddigieknek. Az emelt óraszám következtében a gyerekek jóval több időt töltenek az iskolában, és a különböző szakkörökön, mint otthon. A megváltozott munkahelyi körülmények következtében változott a család életvitele, ezáltal a hagyományos nevelői funkciók, arányaikban és minőségükben is. Zsúfolt a gyerekek napirendje és a szülőké is, ezért a családi kapcsolatokat a figyelemhiány és a türelmetlenség jellemzi. [3]



Az iskola személyiségformálásban betöltött szerepe is alapvető változáson ment át. A családi szocializáció mulasztásából adódóan az iskolára hárult a reedukatív-korrektív funkció. A szülő-gyermek viszony átalakulása a nevelő és a gyerek kommunikációjának módosulását vonja maga után, ezáltal a szocializációs szintek, a család és az iskola kommunikációja is változott. A szülőmodel-

lek érzelmi és identifikációs szerepe gyengült, ezért az iskolai személyiségformálásnak új feladatai születtek, a szocializációs, korrekciós funkció. Az iskolára hárult, hogy idejében felismerje a gyermek viselkedési és tanulási problémáit, és helyrehozza a már felismert fejlődési és magatartási zavarokat a primer prevenció szintjén. A családi szocializáció mulasztásából adódó problémák esetén a családdal kapcsolatos familiáris-rekreációs funkció is az iskola feladata lett. [4]

Változások a tanári és szülői attitűdben

A család és az iskola közötti kommunikáció elengedhetetlen a pedagógiai és nevelési folyamatok összehangolásában. [5]



Az iskola tájékoztatja a szülőt a gyerekek feladatairól, elért eredményeiről, magatartásáról, fejlődéséről. A család informálja az iskolát és a pedagógust a gyerekek körülményeiről. Napjainkban azonban a két szocializációs színtér, a család és az iskola közötti kommunikáció jelentősen változott. Nem sok évvel ezelőtt még a diákok ellenőrzőjébe vagy üzenő füzetébe írták az üzenetüket a szülők és a pedagógusok. Vagy személyesen beszéltek meg. Ma már az Interneten történnek az üzenetváltások. Akkor, amikor a szülő ráér. [6] A szülők véleménye az, hogy túl sok az iskolai követelmény a gyerekektől. A pedagógusok általános tapasztalata, hogy a szülők türelmetlenek. A nevelési feladatok összehangolása egyre nehezebb lett. Akármilyen kevés idő jut egymásra a családban, mégis az az elsődleges szocializációs színtér, amely döntő szerepet játszik a személyiség fejlődésében. A család által közvetített normák, viselkedési minták, beállítottság, az értékrend, a szemlélet meghatározzák az életünket. Azokban a családokban, ahol van idő a gyerekekre, nincs probléma. [7] Nagyon kevés azonban a prevencióra képes család. Ezért fontos, hogy az iskola támogassa azokat a családokat,

ahol kevés idő jut a gyerekekre, mert ezzel a gyerekeket segíti. A családok támogatására jó lehetősége van az oktatásnak, de nincs még kidolgozott pedagógiai program, mert korábban nem az iskola feladata volt. Napjainkban azonban új feladatai is lettek az oktatásnak.

A zeneoktatás szerepe a család életében

A zeneiskola és a család közötti kommunikáció jelentősen változott az utóbbi évtizedekben. A gyerekeknek kevesebb volt az iskolai óra, ezért több szabad idejük volt. Mivel kevésbé voltak leterhelve, pihentebbek voltak. Nem voltak tanulási és viselkedési problémák, mert elég idő jutott a gyerekekre. A szülők munkahelyi terhelése is kevesebb volt, így nyugodtabb körülmények között nevelhették gyermekeiket. Az általános műveltség része volt, ha valaki tudott hangszeren játszani. Azért hozták zeneiskolába a gyereket, hogy jól tanuljon meg egy hangszeren játszani, és legyen zenei műveltsége.

Az ezredforduló körül változott a kulturális élet is. A média egy új értékrendet közvetített. Kevésbé volt fontos a klasszikus zene, és a szülők sokszor azért hozták a gyereket az iskolába, hogy ott jól érezze magát. A gyerekeknek több lett az iskolai óra, és az otthoni tanulni való. Kevesebb idő jutott a gyakorlásra. A szülők munkaideje több lett, és nem jutott annyi idő a gyerekekre, mint korábban. Mivel a gyerekek zenei tanulmányait sokan hobbinak vették, a második iskolához máshogy álltak hozzá. A különböző tanulási problémák száma is nőtt, az eddig tanult módszerek mellé újakat kellett tanulni. Mivel a gyermekeknek kevesebb idő jutott a pihenésre, szabad levegőzésre és azokra a tevékenységekre, amelyek az egészséges fejlődésükhöz szükséges volt, fáradtabbak voltak, ami a figyelem hiányához vezetett. Ezen sokat segített a Kovács-Módszer.

Az utóbbi időben extrém módon leterheltek a gyerekek az iskolában, a szülők a munkahelyen. Az egyéni oktatásban van elég idő és figyelem a gyerekekre, így el tud látni egy olyan funkciót, amit napjainkban már sok család nem tud. Amíg a pedagógus korábban azt beszélte meg a szülővel, hogy otthon mennyit és hogyan gyakoroljon a gyerek, most már azt is, hogy a napirendjét hogy állítsa össze, úgy hogy az egészsége is megmaradjon. A zeneiskolának a műveltség átadásán kívül lett egy új feladata, a korrekciós, preventív funkció.

A Kovács – Módszer, mint családpedagógia

A család és az iskola közötti kommunikáció kiemelten fontos a zenepedagógiában. A hangszer tanuló gyerekek kettős terhelést viselnek, két iskolában is tanulnak. Az általános oktatáshoz többletként adódik a zenetanulás, ami önmagában is igénybe veszi a tanulók teherbírását és egészségét. A sikeres zenetanulás masszív munkabírást és fizikai-idegrendszeri stabilitást igényel. A zene területén viszonylag sokáig megmaradt az a szemlélet, hogy a tehetség kifejlesztéséhez elég szorgalmasan és kitartóan gyakorolni. A munkaképesség, a teherbírás az egy természetes adottság. A zenésztársadalomból azonban nagy számmal kerültek ki az orvosi esetek. A muzsikálás speciálisan terheli a fizikumot és az idegrendszert. Szükség volt egy olyan módszer kidolgozására, amely ellensúlyozza ezt a terhelést. A modern zenei nevelésnek ma már integrált része a munkaképesség-gondozás, hiszen a munkabírást ugyanúgy ápolni és fejleszteni kell, mint a tehetséget. Ezt szolgálja a Kovács-Módszer, a huszadik század második felében kialakult új tudományterület, a ZMG pedagógiája. [8]



Tornaóra a Zeneakadémia Kistermében, 1964-ben. (A fotó forrása: dr. Pásztor Zsuzsanna)

Edzés módszer, ami az optimális személyiségállapotot a fizikum oldaláról közelíti meg, a zenei foglalkozás követelményeihez igazított edzőhatásokkal.

Életforma, amely segíti a muzsikálókat abban, hogy önmaguk gondozását beépítsék a mindennapi életükbe.

Életszemlélet, amely arra tanít, hogy az ember pótolhatatlan értéke önmaga, a saját személyisége, énje.

Előkészít a várható terhelésekre, feladatokra: hangszeres tartások, mozgások alapozása, mozgáskészségek fejlesztése, állóképesség biztosítása.

Védelmet nyújt a foglalkozási ártalmak ellen: megelőzi a mozgatórendszer túlterhelését, korrigálja az aszimmetriás tartásokat, ellensúlyozza az egyoldalú terheléseket, a fáradtság feloldásával védi a vegetatív idegrendszer stabilitását.

Segíti a munkaképesség helyreállítását az egészségzónán belül: kímélő gyakorlati program, mozgásedzés, regeneráló életrend.

A zenei munkaképesség gondozás kezdetektől beépíthető a zeneoktatásba.

A zenei életformára nevelés a zenepedagógia része. A zenepedagógiában jó lehetőség van arra, hogy a növendék életszemléletét alakítsuk. A pedagógus az egyéni órán megtanítja a növendéket, hogy melyik darabot hogyan gyakorolja. Megtanítja az egyéni edzést, mozgásokat, amivel kiegészíti a gyakorlást. Megtanítja a gazdaságos gyakorlás módszerére. A muzsikáló gyermek élet- és munkarendjének alakítása azonban a család segítségével valósítható meg: szabad levegőzés, légzéstréning, rendszeres mozgásedzés, rendszeres fényadagolás, táplálkozás, pihenés. A Kovács-Módszer nem csak edzésmódszert és életmódot, hanem egy gyermekcentrikus szemléletet tanít a családoknak. Ezért a zenei munkaképesség gondozás egyben családpedagógia is. A Kovács Módszernek az oktatáson kívül a családi- és társadalmi életben is fontos szerepe van.

Felhasznált irodalom:

- [1] Vekerdy Tamás: Érzelmi biztonság Mit kell(ene) tudnunk a gyerekről és magunkról, Kulcslyuk Kiadó, (2011) ISBN: 9789638902696
- [2] Dr. Hirschler Imre: Nemcsak nőkről, nemcsak nőknek, Magyar nők országos tanácsa, Kossuth Könyvkiadó, (1987), ISBN 963 09 2387 4
- [3] <https://vasarnap.hu/2023/09/03/versenybe-vannak-allitva-az-ovodasok-a-diakok-a-pedagogusok-a-szulok-s-ez-onertekelesi-valsag/> (megnyitva: 2024.01.28.)
- [4] Bagdy Emőke- Telkes József: Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában, Tankönyvkiadó, Budapest, (1990) ISBN 963 08 2626 0
- [5] Roger Gal: Hol tart a pedagógia, Gondolat Kiadó (1967) ISBN 2310004618452
- [6] https://eduline.hu/kozoktatas/20231008_kapcsolattartas_pedagogus_es_szuloi_messenger (megnyitva: 2024.01.28.)
- [7] <https://civilek.info/2023/09/02/egy-nyugdijas-ovono-het-pontban-foglalta-ossze-a-szuloi-mentalitas-drasztkus-atalakulasat/> (megnyitva: 2024.01.28.)
- [8] Dr. Kovács Géza, Dr. Pásztor Zsuzsa Zenei munkaképesség- gondozás az iskolában és otthon, Kovács Módszer stúdió (2004) Budapest